

භාෂා ව්‍යවහාරයේ දී අදහස් නිරවුල් ව ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා උක්තාධ්‍යාත යෝග්‍ය වැනි වාක්‍ය රීතීන් ගැන සැලකිලිමත් විය යුතු මෙන් ම, ඒ සඳහා භාවිත වන පද ගැන ද සැලකිලිමත් විය යුතු ය. එහි දී අදහසට ගැළපෙන අර්ථවත් පද උපයෝගී කරගත යුතු වන අතර, ඒවා විත්තාකර්ෂණීය වීම අතිශය වැදගත් ය. වාක්‍යයන් ඉන් කියවෙන අදහසත් විත්තාකර්ෂණීය කර ගැනීම සඳහා සකසා ගන්නා පද විශේෂයක් ලෙස **සමාස** හැඳින්විය හැකි ය.

මතු දැක්වෙන්නේ දඹදෙණිය පතිරාජ පිරිවෙතේ බිත්ති පුවත්පතේ “වියරණ හුරුව” තීරුවේ ලිපි පළ කිරීම සඳහා, එහි සංස්කාරක පූජ්‍ය තොටගමුවේ උදිත ශිෂ්‍ය හිමියන් විසින් එම පිරිවෙතේ 4 වන වසරේ සිසුන් වෙත ලබා දෙන ලද දැනුම් දීමේ පත්‍රිකාව යි.

විද්‍යාප්‍රභා බිත්ති පුවත්පතේ ලිපි පළකිරීම

'විද්‍යාප්‍රභා' බිත්ති පුවත්පතේ 'විසරණ හුරුව' තීරුව මෙවර වෙන් වන්නේ 4 වන වසරේ සිසුන් සඳහා ය. **සිංහල සමාස** යන මාතෘකාවෙන් ඉදිරි දින හයක් තුළ පළ කිරීම සඳහා අනුමාතෘකා හයක් යටතේ තොරතුරු සකස් කොට මා වෙත ලබා දෙන්න. ඒවා A4 ප්‍රමාණයේ සුදු කඩදැසිවල සකස් කළ යුතු ය.

සැ. යු. සකස් කරන එම ලිපි පිරිවෙතේ සිංහල විෂය භාර ගුරු හිමියන්ගේ අනුමැතිය ඇතිව මා වෙත ලබා දීමට කටයුතු කරන්න.

මෙයට,
පූජ්‍ය තොටගමුවේ උදිත හිමි.
බිත්ති පුවත්පත් සංස්කාරක.

සමාස හඳුනා ගනිමු

‘සං + ආස’ යන පද එක්වීමෙන් ‘සමාස’ යන පදය සෑදී ඇත. මනාව එකතු කිරීම යනු එහි අර්ථය යි. මනාව එකතු කරන්නේ පද යි. එසේ එකතු වන පද ‘යුක්තාර්ථවත්’ පද විය යුතු ය. යුක්තාර්ථවත් පද යනු අර්ථයෙන් එකිනෙකට සම්බන්ධතාවක් ඇති පද යි. ඉන් තහවුරුවන්නේ ඕනෑ ම පද කීපයක් එකතු කිරීම සමාස නොවන බව යි.

පොලෙහි තෙල් = පොල්තෙල්

යනුවෙන් සමාස කළ විට එහි අර්ථයට ගැලපෙන පද එක් වී ඇති බව පෙනේ. එහෙත්,

පොලෙහි ඇති සුද = පොල්සුද

යනුවෙන් සමාස කිරීමට උත්සාහ ගත්ත ද එහි සමාස වීමක් සිදු නොවන්නේ අර්ථයෙන් සම්බන්ධතාවක් නොමැති නිසා ය.

විවිධ අර්ථ ඇති, විවිධ ශබ්ද ඇති පද සමූහයක් එක ශබ්දයක් වන සේ ගැලපීම සමාස නම් වන බව....

සිදත් සඟරාවේ සඳහන්,

‘තේ සදත් සියොවැ එක සද අයුරක් වන සේ ගලපනු සමස් නම්’

යන විග්‍රහයෙන් පෙන්වා දී ඇත. මෙය එක්තරා අයුරකින් පද හකුළුවාලීමක්, කෙටි කිරීමක් ලෙස ද හැඳින්විය හැකි ය.

- සමාස වන විට සිදුවන ලක්ෂණ**
- * අර්ථයෙන් සම්බන්ධ වචන ගැලපීම.
 - * මුල්පද විවිධ විභක්ති ගන්තත් සමාස වූ විට එකම විභක්තියක් ගැනීම.
 - * එක්වන පද කෙටි වීම.
 - * පද කෙටි වන විට උච්චාරණය හා ලේඛනය පහසු වීම.

- සමාස ප්‍රභේද**
- * අව්‍යය සමාසය (අවිය)
 - * විභක්ති සමාසය (විඛත්)
 - * විශේෂණ සමාසය (වෙසෙසුන්)
 - * අන්‍යාර්ථ සමාසය (අන් අරුත්)
 - * දකාරාර්ථ සමාසය (ද අරුත්)

සැකසීම :- පූජ්‍ය අපරාක්කේ ධම්මරතන හිමි.
4 වසර.

මෙය අනුමත කරමි.

.....
සිංහල විෂය භාර ගුරු හිමි.

මතකයට

- ★ කියොලන එක අරුත - සබඳවැ සදන් නනරුන්
එවියු සමස් විදිනම් - එහි බේ දූන් පවස්මෝ

-සිදත් සඟරාව-

(නොයෙක් නොයෙක් අර්ථ ඇති ශබ්ද සම්බන්ධ වී එක් අර්ථයක් ප්‍රකාශ කරන කල්හි එය සමාස විධි නම් වේ. එහි ප්‍රභේද දූන් පවසමු.)

- ★ සමාසෝති භින්නත්ථානං පදනං එකත්ථතා

-රූප සිද්ධිය-

(සමාස යනු වෙනස් වූ අර්ථ ඇති පදයන්ගේ ඒකාර්ථවත් බව යි.)

- ★ සමාසො පද සංඛෙපො

-රූප සිද්ධිය-

(සමාස යනු පද හකුළවා ලීම යි.)

- ★ නාමිනාමි සමාසො යුක්තාර්ථ:

-සාරස්වත-

(යුක්තාර්ථවත් පදයන්ගේ එක් කිරීම සමාස නම් වේ.)

සමාස ප්‍රභේද

1. අව්‍යය සමාසය

අව්‍යය පද සේ හඳුන්වන උපසර්ග හෝ නිපාත පදයක් පූර්වයෙන් යෙදී පරපදයක් හා එක්ව ගැලපී සැකසෙන සමාසය අව්‍යය සමාසය නම් වේ.

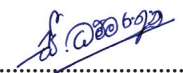
$$\begin{aligned} \text{න} + \text{කුසල්} &= \text{අකුසල් (නිපාත)} \\ \text{අති} + \text{ජාත} &= \text{අතිජාත (උපසර්ග)} \end{aligned}$$

**පෙරකඩ උසුරුවන - යච්ඤපන ඇ අවියන්
පරපද සබඳ ලද හොත් - අවිය සමසැ'යි එවිය**

යන සිදත් සඟරා පාඨයට අනුව සමාස වන පදවල පූර්ව පදය ලෙස ගැලපෙන යච්, කු, ප, න වශයෙන් අව්‍යය පද වර්ග හතරක් ඇත.

1. **යච් ආදී වර්ගය (ගණය).**
 යච් + දිව් = යච්චිව් (යාවඡ්ච) - දිව් ඇති තෙක්.
 අනු + රූ = අනුරූ - රූවට අනුව.
2. **කු ආදී වර්ගය (ගණය).**
 කු + පුරිස් = කුපුරිස් (කාපුරුෂයා) - නින්දිත පුරුෂයා.
 දු + දන = දුදන - අයහපත් ජනයා.
3. **ප ආදී වර්ගය (ගණය).**
 ප + බල = පබල - ඉතා බලවත්.
 උප + වන = උපවන - සමීප වනය.
4. **න + ආදී වර්ගය (ගණය).**
 න + ගුණ = අගුණ (ගුණ නොවන්නේ).
 න + අදර = අනදර (ආදරයක් නැත්තේ).

සැකසීම :- පූජ්‍ය බලපිටියේ සාසනඡෝති හිමි.
4 වසර.

මෙය අනුමත කරමි.

.....
සිංහල විෂය භාර ගුරු හිමි.

සමාස ප්‍රභේද

2. විභක්ති සමාසය

විභක්තියන්ත පදයක් පූර්ව පදය වී පර පදයක් හා ගැළපී සමාස වන්නේ විභක්ති සමාසය යි.

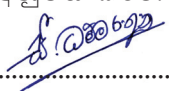
පෙර පසු විබක් හැර - සෙසු සත් විබක් අත් පද පර පද හා සමස් වන - එවිබක් සමස් නම් වේ.

යන සිදත් සඟරා පාඨයට අනුව ප්‍රථමා හා ආලපන (පෙර,පසු) යන විභක්තියන්ත පද හැර සෙසු විභක්ති හත හා ගැළපී මේ සමාස පද සකස් වේ.

පහත දැක්වෙන්නේ ඒ විභක්ති හතේ ගැළපී සමාස පද සකස්වන ආකාරය යි.

<p>1. කරම විභක්ති සමාසය</p> <ul style="list-style-type: none"> * මෙහෙ කරනුයේ = මෙහෙකරු * ලිපි කරනුයේ = ලිපිකරු 	<p>4. සම්ප්‍රදන විභක්ති සමාසය</p> <ul style="list-style-type: none"> * බුදුන් පිණිස පවත්වන පූජා = බුද්ධපූජා * ශිෂ්‍යයන්ට දෙන ආධාර = ශිෂ්‍යාධාර
<p>2. කරතා විභක්ති සමාසය</p> <ul style="list-style-type: none"> * සඟුන් විසින් කියන පිරිත් = සඟපිරිත් * ගිහියන් විසින් කියන පිරිත් = ගිහිපිරිත් 	<p>5. අවධි විභක්ති සමාසය</p> <ul style="list-style-type: none"> * සතුරන්ගෙන් වන බිය = සතුරුබිය * ග්‍රහයන්ගෙන් වන දෙස් = ග්‍රහදෙස්
<p>3. කරණ විභක්ති සමාසය</p> <ul style="list-style-type: none"> * අතින් කරන කම් = අත්කම් * කිරෙන් පිසූ බත් = කිරිබත් 	<p>6. සම්බන්ධ විභක්ති සමාසය</p> <ul style="list-style-type: none"> * මුවාගේ හම = මුවහම * හෙළයන්ගේ බස = හෙළබස
<p>7. ආධාර විභක්ති සමාසය</p> <ul style="list-style-type: none"> * වනයේ ඇති මල් = වනමල් * දියෙහි සෙවෙල් = දියසෙවෙල් 	

සැකසීම :- පූජ්‍ය දිගල විජිතදේව හිමි.
4 වසර.

මෙය අනුමත කරමි.

සිංහල විෂය භාර ගුරු හිමි.

සමාස ප්‍රභේද

3. විශේෂණ සමාසය

යම් විශේෂත්වයක් පවසන්නේ විශේෂණය යි. එයින් විශේෂණය කරන්නේ (විස්තර කරන්නේ) විශේෂ්‍යය යි. විශේෂණ පදයක් හා විශේෂ්‍ය පදයක් ගැලපී සමාස වන්නේ විශේෂණ සමාසය යි.

**“විදූවකින් තොර - සිය දෑ වතට සමවත
වෙසෙසා සද සබඳවත - වෙසෙසුන් සමස් එවිය”**

යන සිදුත් සඟරා පාඨයට අනුව විශේෂණයෙන් හා විශේෂ්‍යයෙන් වෙන් වූ වස්තු දෙකක් කියවෙන අතර, ඒ දෙපදය සමාස වූ විට වෙනත් විශේෂ වස්තුවක් කියවෙන්නේ නම් එය විශේෂණ සමාසය යනුවෙන් හැඳින්විය හැකි ය.

“වැලිතලප”

යන්නෙහි වැලි යනු විශේෂණය යි. තලප යනු විශේෂ්‍යය යි. මෙයින් වස්තු දෙකක් කියවෙයි. එහෙත්, එය සමාස වීමේ දී “වැලිතලප” නම් විශේෂ රසකැවිල්ලක් පිළිබඳ අදහස පළ වෙයි.

නිදසුන් :-

- ★ නිල් + උපුල් = නිලුපුල්
- ★ වතු + සුද්ද = වතුසුද්ද
- ★ මී + අඹ = මීඅඹ
- ★ පුංචි + අම්මා = පුංචිඅම්මා

සංඛ්‍යාවක් විශේෂණය ලෙස යෙදීමෙන් ද විශේෂණ සමාස පද සැකසේ.

නිදසුන් :-

- ★ පන් + සිල් = පන්සිල්
- ★ අට + පිරිකර = අටපිරිකර
- ★ නව + දෙර = නවදෙර

සැකසීම :- පූජ්‍ය ජයන්තිපුර නන්දරතන හිමි.
4 වසර.

මෙය අනුමත කරමි.

.....
සිංහල විෂය භාර ගුරු හිමි.

සමාස ප්‍රභේද

4. අන්‍යාර්ථ සමාසය

වෙන් වෙන් වූ අර්ථ ඇති පද දෙකක් හෝ කීපයක් සමාස වී, එසේ එක් වූ පදවල ඇති අර්ථයට වෙනස් වූ අර්ථයක් ප්‍රකාශ වේ නම් ඒ අන්‍යාර්ථ සමාසය යි.

කියොලත අන්	අරුත්
පදනක් අනේ වැ	සියෝ
එසමස් අන් අරුත්	නම්
එහි බේ සත් විබැතැ	වේ

යන සිදත් සඟරා පාඨයෙන් කියවෙන්නේ එය යි.

දින + කර = දිනකර

මෙහි දින යනු දවස යන අර්ථය යි. “කර” යනු “කරන” යන අර්ථය යි. මේ වෙන් වෙන් අර්ථ ඇති දින සහ කර යන පද දෙක එකතු වී දිනකර යනුවෙන් සමාස වේ. එහෙත්, එම සමාස පදයෙන් මතුවෙන අර්ථය ඒ පද දෙකෙන් ලැබෙන අර්ථයට වෙනස් ය. එනම් සුර්යයා ය.

නිදසුන් :-

- ★ දමනය වූ ඉඳුරන් ඇති = (දුම්ඳුරු) බුදුරජ
- ★ ඇස් තුනක් ඇත්තේ = ති + නෙත් (තිනෙත්) ඊශ්වර
- ★ හිරු නැගෙන දිසාව = (නැගෙනහිර) පෙරදිග
- ★ තරු අතර පති = තාර + පති (තාරපති) සඳ

සැකසීම :- පූජ්‍ය විජයපුර ගුණසාර හිමි.
4 වසර.

මෙය අනුමත කරමි.

.....
සිංහල විෂය භාර ගුරු හිමි.

සමාස ප්‍රභේද

5. දකාරාර්ථ සමාසය

එක් කිරීමෙහි අර්ථයෙහි (සමුච්චයාර්ථයෙහි) යෙදෙන “ද” නිපාතයෙන්, එක්වුණු පද දෙකක් හෝ වැඩි ගණනක් ද නිපාතය ඉවත් කිරීමෙන් ගලපා සමාස කරනුයේ දකාරාර්ථ සමාසය යි.

නිදසුන් :-

- ★ මුතු ද මැණික් ද = මුතුමැණික්
- ★ බඹ ද සුර ද නර ද = බඹසුරනර

අඟ පාමොක් වන - සමුදා මැ හෝ එපදන්
ද අරුතැ වූ පද සමාම් - ද අරුත් සමස් නම් වේ.

යන සිදත් සඟරා පාඨයට අනුව දකාරාර්ථ සමාසය කොටස් දෙකකි.

1. අවයව ප්‍රධාන දකාරාර්ථ සමාසය (අඟපාමොක්)

මෙහි ලක්ෂණය නම් එක් එක් අවයව වෙන වෙන ම ප්‍රධානත්වය ගැනීම යි.

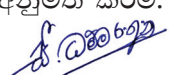
නිදසුන් :- මව් ද පිය ද = මව්පිය

2. සමූහය ප්‍රධාන දකාරාර්ථ සමාසය (සමුදාමැ)

මෙහි ලක්ෂණය නම් පද සමූහය ම ප්‍රධානත්වය ගැනීම යි.

නිදසුන් :- අත් ද පා ද = අත්පා
පොත් ද පත් ද = පොත්පත්

සැකසීම :- පූජ්‍ය බටගල්ලේ වජිර හිමි.
4 වසර.

මෙය අනුමත කරමි.

.....
සිංහල විෂය භාර ගුරු හිමි.

ක්‍රියාකාරකම 4.1

පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

1. සමාස යන්නෙහි අර්ථය ලියන්න.
2. යුක්තාර්ථවත් පද යනු මොනවා ද?
3. සමාස යන්න සිදත් සඟරාවේ දී කෙටියෙන් හඳුන්වා ඇත්තේ කෙසේ ද?
4. සමාස වන විට සිදුවන ලක්ෂණ 3ක් නම් කරන්න.
5. සමාස ප්‍රභේද නම් කරන්න.

ක්‍රියාකාරකම 4.2

පහත සඳහන් වාක්‍යවල ඇති සමාස පද තෝරා කිනම් ප්‍රභේදයකට අයත් දෑ' යි ලියා දක්වන්න.

1. සැඳෑ සමයේ බටහිර දිග අහස පැහැයෙන් බබළයි.
2. අතීත රාජ්‍යයන් සතු ව ඇත්අස්ථියපාබල යන සිවුරඟ සේනා සංවිධානය වී තිබිණි.
3. සුරන් සහ සහසැස් නොකර සිටියේ අහස් කුස හිස්.
4. ඇයට ඇත්තේ ගල්හිතක් යැ' යි ඔහු නිතර මැසිවිලි නගයි.
5. දුදනන් ගිනිපුපුරුවලට සමාන කර දක්වා ඇත.
6. ගහකොළ නොවචන රට අගාධයට පත් වෙති' යි ඔවුහු පැවසූ හ.
7. සාංඝික දනයක දී අටපිරිකරක් පූජා කරන්නට බොදුනුවෝ අමතක නොකරති.
8. සත්සමුදුර තරණය කර ආවා, සත්කුළු පව් අතරින් දිව ආවා.....
9. පවුලේ දේපළ පිළිබඳ ව බාප්පා නිහඬ ව සිටියත් පුංචිඅම්මා නිතර දෙවේලේ තම අයිතිය ගැන කතා කළා ය.
10. අප මිතුදම සදාකල් රැඳේවා!

ක්‍රියාකාරකම 4.3

පහත සඳහන් සමාස පද යොදා අස්ථවත් වාක්‍ය නිර්මාණය කරන්න.

1. කහකුරුල්ලා
2. විදේශාධාර

3. සහසකර
4. ඇස්වහ
5. ගමනියම්ගම
6. වතුසුද්ද
7. සැන්කම්
8. සහසකර
9. අඡ්චපාන
10. අකල්
11. නවදොර

i xl , mkd

ඔබ ඉහළට යන්නට සිතන්නේ නම් පහළින් ගමන් ආරම්භ කිරීමට අමතක නොකරන්න.